
IN MEMORIAM

★

Jan DHONDT (1915-1972)

Professor dokter Jan Dhondt, 57 jaar, gewoon hoogleraar aan de Gentse Rijksuniversiteit en lid van de wetenschappelijke raad van het Instituut voor Wetenschap der Politiek is op 20 augustus 1972 plots bezweken aan een hartaanval. Het is een hard verlies. Hij was één van de stichters van ons Instituut die met een bijzonder krachtige en gezagvolle persoonlijkheid de objectieven van ons werk volgde. In hem gedenken we de briljante historicus, die over de grenzen heen van vele sectoren in de menswetenschappen een band kon smeden. Eén van zijn laatste geschriften (« L'Histoire récurrente », Cahiers Diogène, n° 75, juli-september 1971, pp. 26-59) is er een geniaal getuigenis van. Jan Dhondt zag scherp in hoe de geschiedeniswetenschap zich na de eerste wereldoorlog in gefrustreerd isolement terug trok en niet meer geloofde in haar eeuwenoude en onbetwiste zending van sociale bruikbaarheid. De wetenschap van de maatschappelijke mens verbrokkelde tot vele nieuwe disciplines, die in diverse deelsectoren de structuren en mechanismen van het menselijk gedrag willen bloot leggen. De behoefte aan vlugge en pragmatische antwoorden in die ontzaglijke acceleratie van het maatschappelijk proces kon niet tegemoet worden getreden met een geschiedenis, die enkel nog een zeer erudiete belangstelling had voor het « eenmalige » historische feit. Jan Dhondt behoorde tot deze progressieve generatie van historici, die uit de bittere ervaringen van de tussenoorlogse krisistijd de draad weer hebben opgenomen. Tussen de voor sommigen nutteloze eruditie van een « l'art pour l'art geschiedenis » en een distractieve geschiedenis voor vermoeide managers of lezers van vrouwenmagazines, heeft deze generatie de functie van geschiedenis opnieuw gedefinieerd. Het was een harde en zoekende arbeid in een maatschappelijk proces waar de mentale reflexen steeds inert blijven ten aanzien van de technologische, economische en sociale mutaties. Maar precies daarom is het werk van historici zoals Jan Dhondt zo belangrijk.

Wanneer hij in 1946 de leerstoel hedendaagse geschiedenis toegevoegd kreeg, gaf zijn enig minilokaaltje weer waar de beoefening van de hedendaagse geschiedenis toen stond. Dat was ongeveer nergens. Wat hij sindsdien in een kwarteeuw heeft uitgebouwd is ontzaglijk en het effect er van reikt veel verder dan zijn bloeiend seminarie op de Gentse Blandijnberg dat hij nu zo plots heeft verlaten.

In de 184 licentiaatsverhandelingen, die onder zijn effectieve leiding tot stand kwamen vindt men dat bewuste zoeken van de meester om de hedendaagse geschiedenis naar methode en inhoud een gestalte en een preciese functie te geven. Het was een progressief aftasten van de materiële middelen voor het onderzoek. Wat hij op dit punt gepromoveerd heeft aan persrepertoria en persanalyses is van een onschatbare waarde. Het was ook het zoeken naar een inkadering van sociologische en economische belangstellingspunten in de historische methode. Het bleef tenslotte ook altijd de aandacht voor de reacties van het individu in zijn sociale omgeving. Dit laatste komt vaak in zijn zeer talrijke publikaties tot uiting: de studie van de kleine, soms falende militant in de ontwikkelingsgang van de arbeidersbeweging is er een treffend voorbeeld van. Gans dit fel geëngageerde zoeken komt ook zeer goed tot uiting in de persoonlijke stijl waarmee hij en zijn medewerkers de jaarlijkse « Bulletin critique d'histoire de Belgique » commentarieerden. Op een ander vlak vindt men het resultaat van zijn stimulansen in de imposante reeks van het « interuniversitair Centrum voor hedendaagse geschiedenis », nog één van zijn initiatieven zoals ook het « Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis » zijn schepping was. Hij had een ontembare werkkraft en een zeldzame gave om uit lektuur of gesprekken ideeën te ordenen tot nieuwe creatieve arbeid. Daarom ook was hij een onvervangbaar waardevol gesprekspartner in wetenschappelijke adviesorganen en redactiecomité's. Zijn hard, soms cynisch oordeel kon mensen doen opschrikken. Vaak ging hij tegen heilige huisjes in, maar hij bleef boven alles een durvend bouwer, een inspirator, een « entrepreneur ès histoire » zoals iemand het in een recensie uitdrukte. Zijn werk en zijn persoon zal onuitwisbaar in onze herinnering verder leven.

Herman BALTHAZAR.
